

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΠΡΟΥΖΟΣ & ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΡΑΠΤΗ

**Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ**

Ιωάννινα 2004

Ανδρέας Μπρούζος* & Κατερίνα Ράπτη **

Η αναγκαιότητα συμβουλευτικής στην ελληνική εκπαίδευση την εποχή της παγκοσμιοποίησης

Περιληψη

Αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας αποτελεί η αναγκαιότητα θεσμοθέτησης και εφαρμογής της συμβουλευτικής στην ελληνική εκπαίδευση την εποχή της παγκοσμιοποίησης. Ίδιον χαρακτηριστικό της παγκοσμιοποίησης, που επηρεάζει και την εκπαίδευση, αποτελεί η μελέτη των σύγχρονων προβλημάτων υπό έννοιες παγκοσμίων διαδικασιών, πέραν των στενών εθνικών συνόρων, που παρέχουν παραχημένες και ανεπαρκείς προσεγγίσεις της πραγματικότητας. Αρχικά εξετάζεται αδρομερώς το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και αποτυπώνονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κοινωνίας και κατ' επέκταση της εκπαίδευσης υπό αυτό το πρίσμα. Στη συνέχεια το σύγχρονο ελληνικό σχολείο παρουσιάζεται να έχει πολυπολιτισμικό χαρακτήρα, αποτέλεσμα των συγκυριών στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. Η αναγκαιότητα σχολικής συμβουλευτικής στην ελληνική εκπαίδευση, επιστέγασμα των μεταβολών που συντελούνται στο σχολείο, αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης στην τελευταία ενότητα. Παρατίθεται, επίσης, ο δυνητικός ρόλος του σχολικού συμβούλου στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της σχολικής ζωής.

Λέξεις κλειδιά: Σχολική συμβουλευτική, ανάγκες συμβουλευτικής, ετερότητα και εκπαίδευση, πολυπολιτισμικό σχολείο, παγκοσμιοποίηση

Greek education at the age of globalization: The necessity of school counseling

Abstract

At the age of globalization there is a pressing need to implement counseling in the Greek educational system. Globalization affects education by means of redefining contemporary issues in terms of global procedures and beyond national frontiers. This article is structured as follows: First, an attempt is made to define globalization and outline its effects on society and education. Next, the contemporary multicultural profile of the Greek school is presented as a consequence of globalization. The need to implement school counseling in the Greek educational system is discussed in the last session. The potential role of the school counselor in dealing with school problems arising by globalization is finally analyzed.

Keywords: School counseling, needs of counselling, alterity and education, multicultural school, globalization

* Αναπλ. Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δ. Ε. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

** Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

A. Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης επηρεάζει ουσιωδώς την εκπαίδευση, που ενδιαφέρει την παρούσα εργασία. Η συνάφεια των δύο εγείρει το ενδιαφέρον των ερευνητών. Η παγκοσμιοποίηση, που προκαλεί πληθώρα ουσιωδών ζητημάτων, παρέχει νέες δυνατότητες αλλά και δημιουργεί πολύπλοκα προβλήματα για τους ερευνητές της εκπαίδευσης και τους πολιτικούς. Για παράδειγμα, η ερμηνεία του παγκόσμιου και του ειδικού είναι πολυσχιδής και δυσνόητη, ενώ οι αντιλήψεις της οικονομικής παγκοσμιοποίησης επηρεάζουν, επίσης, την εκπαίδευση.

Όπως προαναφέρθηκε, βασικό ερώτημα που απορρέει από την παγκοσμιοποίηση αφορά τα όρια του τοπικού, εθνικού και διεθνούς. Η παγκοσμιοποίηση, ως ζήτημα και αντικείμενο έρευνας, κατέχει σημαίνουσα θέση στις κοινωνικές επιστήμες. Πραγματικά, έγινε λέξη κλειδί για την περιγραφή της μετάβασης της ανθρώπινης κοινωνίας στην τρίτη χιλιετία (Waters 1995).

Η παγκοσμιοποίηση μπορεί να οριστεί ως «η επίταση των κοινωνικών σχέσεων ανά την υφήλιο, που συνδέουν μακρινούς τόπους κατά τέτοιο τρόπο ώστε τα τοπικά τεκταινόμενα διαμορφώνονται βάσει γεγονότων που συμβαίνουν πολλά μίλια μακριά και αντιστρόφως» (Held 1991, σ. 6). Θεμελιώδες ζήτημα στην έννοια της παγκοσμιοποίησης είναι ότι πολλά σύγχρονα προβλήματα δεν μπορούν να μελετηθούν επαρκώς σε εθνικό επίπεδο, που παρέχει παρωχημένες και ανεπαρκείς για τα σύγχρονα δεδομένα προσεγγίσεις της πραγματικότητας, αλλά πρέπει να γίνονται αντιληπτά υπό το πρόσιμα των παγκόσμιων διαδικασιών. Ο Waters (1995) διευκρινίζει τον όρο «παγκοσμιοποίηση» υποστηρίζοντας ότι δεν παραπέμπει σε αποδοχή της οικουμενής. Ο όρος περιλαμβάνει ευρύ φάσμα ιδεών αναφορικά με ζητήματα και τάσεις που υπερβαίνουν τα εθνικά όρια και ενέχουν τη δυναμική για διάδοση των γεγονότων ανά την υφήλιο, αλλά ενδεχομένως αυτή δεν επιτεύχθηκε ακόμη (Bottery 1999, σ. 301).

Η πραγματικότητα του σύγχρονου κόσμου αποτελεί συνισταμένη πολλαπλών τάσεων, γεγονός που καθιστά το εθνικό επίπεδο σε δυνητική θέση από πολιτική και οικονομική άποψη (Dimmock & Walker 2000). Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις υπερβαίνουν τα εθνικά όρια, επηρεάζουν τους οργανισμούς και τη ζωή των ανθρώπων. Επικρατεί, επίσης, η άποψη ότι η παγκοσμιοποίηση ενισχύεται από την αυξανόμενη επιρροή των διεθνών οργανισμών, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και τα Ηνωμένα Έθνη.

Ο αυξανόμενος θρίαμβος της τεχνολογίας πληροφόρησης υποστηρίζει και επιταχύνει τις διαδικασίες παγκοσμιοποίησης. Οι παρόντες και μελλο-

ντικοί τομείς παραγωγής, κατανάλωσης και ανακύκλωσης έχουν οργανωθεί σε παγκόσμια κλίμακα. Η σύγχρονη κοινωνία έχει μετατραπεί σε «κοινωνία διαδικτύου», που καταρρίπτει τους τοπικούς και εθνικούς περιορισμούς και όπου τα εθνικά κράτη δεν αποτελούν πλέον τη βασική οικονομική και πολιτισμική ενότητα. Τη θέση τους έλαβαν υπερεθνικά διαδίκτυα. Επομένως, τα διαδίκτυα και οι διαρκώς μεταβαλλόμενες επικοινωνιακές σχέσεις συνιστούν τη βάση για δράση και λήψη αποφάσεων, ακόμη και σε ατομικό επίπεδο στις οικονομικές, πολιτικές, πολιτισμικές και κοινωνικές διαστάσεις της ζωής (Castells 1997& 1998).

Η γνώση ακολουθεί το παράδειγμα της οικονομίας και δε διαθέτει χώρα προσέλευσης. Τα εθνικά σχολικά συστήματα συνάδουν προς τις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης σε τομείς όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα, τα σχολικά εγχειρίδια και η εν γένει εκπαιδευτική δομή, οργάνωση και λειτουργία. Οι βασικές δραστηριότητες των βιομηχανικών και μορφωτικών κοινοτήτων μπορούν να μεταφερθούν σε περιοχές ενίστε πιο κερδοφόρες. Η εργατική δύναμη και το ανθρώπινο κεφάλαιο, που συνδέονται άρρηκτα, πρέπει να χρησιμοποιούνται πιο ευέλικτα ώστε να καλύπτουν όλες τις κινητοποιήσεις, συμπεριλαμβανομένων των υπέρμαχων εθνικών και τοπικών συνόρων.

Στις επόμενες ενότητες αρχικά επιχειρείται η σκιαγράφηση του προφίλ του σύγχρονου ελληνικού σχολείου, όπως διαμορφώνεται την εποχή της παγκοσμιοποίησης. Στη συνέχεια τεκμηριώνεται η αναγκαιότητα για εφαρμογή της σχολικής συμβουλευτικής στην ελληνική εκπαίδευση παραθέτοντας τους επιμέρους τομείς της σχολικής πραγματικότητας, που χρήζουν συμβουλευτικής παρέμβασης.

B. Το σύγχρονο ελληνικό σχολείο

Το πολυπολιτισμικό προφίλ της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας των τελευταίων 20 ετών αποτελεί αποκύμα των κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών συγκυριών της Ιστορίας. Η προσέλευση πολλών ξένων, διαφόρων εθνικών και πολιτισμικών προελεύσεων, αποδίδει στην Ελλάδα τα χαρακτηριστικά εκείνα που φέρει κάθε κράτος υποδοχής προσφύγων και μεταναστών την εποχή της παγκοσμιοποίησης.

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου επηρέασε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής στην Ελλάδα. Οι δραματικές αλλαγές, εξαιτίας της δημιουργίας νέων κρατών αντί ομοσπονδιών και της καταπίεσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις Ασιατικές χώρες, συνέβαλαν η Ελλάδα να γίνει χώρα υποδοχής μεγάλου αριθμού προσφύγων και μεταναστών (Νικολάου 2000). Επίσης, οι σημαντικές αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία και οι

ραγδαίες εξελίξεις της τεχνολογίας που συντελέστηκαν κατά τη δεκαετία του '90 άλλαξαν σημαντικά την εικόνα της ελληνικής κοινωνίας. Όλες αυτές οι εξελίξεις επέδρασαν καταλυτικά και στο ελληνικό σχολείο, με αποτέλεσμα ο σημερινός μαθητικός πληθυσμός να χαρακτηρίζεται από ετερότητα.

Η εικόνα του ελληνικού σχολείου κατά την τελευταία δεκαετία άλλαξε και εξακολουθεί να αλλάζει. Για παράδειγμα, αν συγκρίνουμε μια σχολική τάξη του 1980 με μια του 2000, θα διαπιστώσουμε, ενδεχομένως, τα εξής: Ο μαθητής της τάξης του 1980, κατά πάσα πιθανότητα, προερχόταν από παρόμοιο κοινωνικο-οικονομικό στρώμα με τους συμμαθητές του και ανήκε στην ίδια εθνική ομάδα μ' αυτούς. Επίσης, είναι πιθανό να έμενε με τους γονείς του και τα οδέρφια του σ' ένα σπίτι, όπου ο ένας γονέας, συνήθως ο πατέρας, εργάζεται. Αντίθετα, κάποιοι μαθητές σε σχολική τάξη του 2000 διαφέρουν από τους συμμαθητές τους ως προς το κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο και ως προς την εθνική προέλευση. Επιπλέον, είναι πιθανό κάποιοι να ζουν σε μονογονεϊκές οικογένειες. Στις περιπτώσεις που οι μαθητές ζουν και με τους δύο γονείς, είτε εργάζονται και οι δύο γονείς είτε ο ένας, αν όχι και οι δύο, είναι άνεργοι. Συμπερασματικά, η εποχή της σχετικής ομοιογένειας μιας σχολικής τάξης, ως προς τα παραπάνω χαρακτηριστικά, ανήκει στο παρελθόν. Η ετερότητα της σχολικής τάξης στην αυγή του 21ου αιώνα είναι πραγματικότητα.

Ωστόσο, η έννοια της παγκοσμιοποίησης ενέχει μια πολιτισμική διάσταση που αποσκοπεί στην «ομογενοποίηση» των πολιτών του κόσμου (Νικολάου 2000). Η ομογενοποίηση επιτυγχάνεται με τη διάδοση και την αποδοχή κυριαρχων προτύπων: πολιτισμικών, κοινωνικών, γλωσσικών, ιδεολογικών. Προς αποφυγή της ομογενοποίησης αναδεικνύεται ο καθοριστικός ρόλος του σχολείου, ως φορέας προετοιμασίας των μαθητών με πολυπολιτισμική προέλευση, για την ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία.

Η ελληνική εκπαίδευση καλείται να μεριμνήσει για τους μαθητές όλων των εθνικών και πολιτισμικών προελεύσεων. Ο Δαμανάκης (1997) αξιολογώντας την κρατική πολιτική για την εκπαίδευση των πολιτισμικά διαφορετικών μαθητών στην Ελλάδα διαπιστώνει ελλιπή προγραμματισμό και επιδεικνυτή αντιμετώπιση του ζητήματος εκπαίδευσης προσφύγων, μεταναστών και παλιννοστούντων. Από τους ύστατους πολιτικούς χειρισμούς επί του θέματος αποτελεί η δημιουργία και λειτουργία των Σχολείων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης. Για την ορθή λειτουργία των εν λόγω σχολείων η κρατική μέριμνα οφείλει να εστιάσει στη λήψη μέτρων προς αποφυγή περιθωριοποίησης των πολιτισμικά διαφορετικών μαθητών. Ο προαναφερθείσας σκόπελος αποφέυγεται αν τα σχολεία αυτά απευθύνονται σε όλους τους μαθητές και όχι μόνο στους πολιτισμικά διαφορετικούς, γεγονός που τους στιγματίζει και δυσχεραίνει την ένταξη και την ομαλή διαβίωσή τους στην Ελλάδα.

Γ. Η αναγκαιότητα σχολικής συμβουλευτικής στην ελληνική εκπαίδευση

Στη συνέχεια παρατίθενται τομείς της σύγχρονης σχολικής ζωής, που παρουσιάζουν προβλήματα. Σημειώνεται ότι οι τομείς αυτοί χρήζουν συμβουλευτικής αρωγής, η οποία όμως δεν υλοποιείται στην ελληνική εκπαίδευση (Μπρούζος 1999). Η παρουσίασή τους αποσκοπεί αφενός στην ανάδειξη των επιμέρους προβληματικών περιοχών και αφετέρου στη διατύπωση προτάσεων για την επιτυχή εφαρμογή της σχολικής συμβουλευτικής στην Ελλάδα. Ταυτόχρονα παρουσιάζεται ο δυνητικός ρόλος του λειτουργού σχολικής συμβουλευτικής, όπως προκύπτει από τη μελέτη της διεθνούς εμπειρίας, και καταδεικνύεται η νευραλγική θέση που καλείται να λάβει στην ελληνική εκπαίδευση.

Οι λειτουργοί συμβουλευτικής στο σχολείο καλούνται να εστιάσουν σε τομείς που αφορούν την προετοιμασία των μαθητών ν' αποδεχτούν τον πολιτισμικά ποικίλο κόσμο (Μπρούζος & Ράπτη 2001). Η ελληνική κοινωνία αντιμετωπίζει τις προκλήσεις για την αποδοχή και την αξιοποίηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας. Τα προβλήματα που εγείρονται από το ρατσισμό δυστυχώς εξακολουθούν να υπάρχουν παρά τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την υποδοχή και ένταξη των πολιτισμικά διαφορετικών ατόμων (Κάτσικας & Πολίτου 1999). Εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονται σε συμβούλους, εκπαιδευτικούς, γονείς και μαθητές είναι ανάγκη να καταρτιστούν, ώστε να προαχθεί η κατανόηση και η αποδοχή της πολιτισμικής διαφορετικότητας.

Άλλη διάσταση που οι σύμβουλοι πρέπει να λαμβάνουν υπόψη στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο είναι η μεταλλαγή της παραδοσιακής οικογένειας. Η ανατροφή από διαζευγμένους γονείς και οι μονογονεϊκές οικογένειες είναι πραγματικότητα (Μπρούζος 1999, Χατζηχρήστου 1999). Οι λειτουργοί συμβουλευτικής οφείλουν να κατανοούν τις επιπτώσεις των αλλαγών στη δομή της οικογένειας και να βρουν κατάλληλους τρόπους να ενισχύουν την ανάπτυξη των παιδιών. Μέθοδοι και στρατηγικές θα περιλαμβάνουν παιδιά χωρισμένων γονιών, εκπαίδευση μόνων γονέων, καθοδήγηση παραμελημένων παιδιών και συναφείς χειρισμούς (Gerler 1991, Χατζηχρήστου 1999). Οι λειτουργοί συμβουλευτικής καλούνται να αναπτύξουν καινοτόμες προσεγγίσεις για να βοηθήσουν τα παιδιά και τους γονείς να ξουν ασφαλώς παρά την αμφισβήτηση και τη σύγχυση που δημιουργείται από χωρισμένες και μονογονεϊκές οικογένειες. Η δόμηση προληπτικών μέτρων συνδράμει στην ανάπτυξη και εφαρμογή οικογενειακών εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Η χρήση ουσιών, μείζον ζήτημα στις υπηρεσίες σχολικής συμβουλευτικής,

αντιμετωπίζεται με συστηματική προσέγγιση. Δυσλειτουργική οικογένεια μεταναστών, προσφύγων ή παλιννοστούντων, ανεπαρκής κοινωνική μέριμνα και ακατάλληλος εκπαιδευτικός μηχανισμός συγκροτούν ένα αρνητικό συστηματικό πλαίσιο. Ο Gerler (1991) επισημαίνει την παράμετρο να γίνεται χρήση ουσιών και στο οικογενειακό περιβάλλον. Η ενδεχόμενη απουσία οικογενειακής στήριξης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε κάθε εγχείρημα συμβουλευτικής αρωγής των μαθητών. Κατά τον ίδιο τρόπο συστηματικής προσέγγισης είναι ανάγκη ν' αντιμετωπίζονται τα φαινόμενα των απουσιών και της παραβατικότητας καθώς και τα παραμελημένα και κακοποιημένα παιδιά.

Η παραμέληση και κακοποίηση των παιδιών είναι συνήθη φαινόμενα της κοινωνίας σήμερα (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου 1993 & 1998). Οι λειτουργοί συμβουλευτικής στο σχολείο φροντίζουν να δομούν ένα θετικό σχολικό περιβάλλον με προγράμματα υποστήριξης γονέων για πρόληψη της κακοποίησης. Η συνεργασία με εκπαιδευτικούς, κοινωνικές υπηρεσίες και άλλους φορείς είναι απαραίτητη. Αξιοσημείωτο είναι ότι το σχολικό περιβάλλον είναι για πολλά παιδιά το πλέον σταθερό πλαίσιο αναφοράς, που παρέχει ενσυναίσθηση και αποδοχή προς υποστήριξη των παιδιών να αντεπεξέλθουν στις δυσχέρειες που τους τυγχάνουν.

Η σχολική συμβουλευτική καλείται να θεραπεύσει τις ανισότητες που προκύπτουν από το μορφωτικό, κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο των πολιτισμικά διαφορετικών μαθητών (Μπρούζος 1998). Ευνόητη είναι η δυσμενής κατάσταση πολλών προσφύγων και μεταναστών, οι οποίοι, ενδεχομένως, ενθαρρύνουν την παιδική εργασία στις οικογένειές τους. Η μαθησιακή ανεπάρκεια των παιδιών αυτών συγκριτικά με τα γηγενή είναι εμφανής. Κατ' αυτό τον τρόπο καταδεικνύεται η λεπτή ισορροπία που επιβάλλεται να εξασφαλιστεί, ώστε τα παιδιά αυτά ούτε να θεωρούνται μειονεκτούντα ούτε να τυγχάνουν μεταχείρισης ως τέτοια.

Οι ραγδαίες εξελίξεις της τεχνολογίας επιφέρουν αλλαγές στην εκπαίδευση. Μολονότι πολλοί άνθρωποι δέχονται τα πλεονεκτήματα από αυτές τις προόδους, υπάρχουν κάποιοι που νιώθουν άγχος και απογοήτευση από την επακόλουθη αλλαγή της τεχνολογικής ανάπτυξης, όπως και από την αποξένωση, η οποία απορρέει από τις απρόσωπες πτυχές της. Οι λειτουργοί συμβουλευτικής είναι ανάγκη να στηρίζουν τη συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών στα πλαίσια των ταχέων τεχνολογικών μεταβολών. Επισημαίνεται ότι οι σύμβουλοι καλό είναι να κατέχουν οι ίδιοι ζητήματα που αφορούν την πληροφορική, ώστε να αποβάλλουν άγχη αναφορικά με τη χρήση της τεχνολογίας και να ενισχύουν τα προγράμματα συμβουλευτικής με συστήματα πληροφορικής (Bleuer & Walz 1983).

Οι λειτουργοί συμβουλευτικής αντιμετωπίζουν μεγάλες προκλήσεις κα-

θώς δουλεύουν με γονείς και εκπαιδευτικούς στο σύγχρονο κόσμο των αέναων μεταβολών (Hoyt & Shylo 1987). Ο εκπαιδευτικός και επαγγελματικός προσανατολισμός καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής λόγω των οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών που λαμβάνουν χώρα στις μέρες μας (Μπρούζος 1998). Οι σύμβουλοι στο σχολείο απαιτείται να ενημερώνουν τους μαθητές σε θέματα εκπαιδευτικού και επαγγελματικού προσανατολισμού, να εφαρμόζουν μεθόδους που θα επεκτείνουν τις επαγγελματικές φιλοδοξίες των παιδιών και θα τα βοηθούν να ξεπεράσουν τα στερεότυπα των φύλων.

Τα παιδιά χρήζουν συμπαράστασης σε έναν κόσμο ποικίλων συγκρούσεων. Είναι ανάγκη να αποκτούν και να εφαρμόζουν δεξιότητες για τη δόμηση διαπροσωπικών σχέσεων. Οι σύμβουλοι στο σχολείο επιβάλλεται να αναζητούν τρόπους να προκαλούν και να υποστηρίζουν τα παιδιά στη διανθρώπινη επικοινωνία. Μπορούν να εδραιώνουν θετικές σχέσεις μεταξύ των παιδιών και ανάμεσα στα παιδιά και τους ενηλίκους μέσω προγραμμάτων συναισθηματικής αγωγής και καινοτόμων προσεγγίσεων στη συμβουλευτική. Κατ' αυτό τον τρόπο οι σύμβουλοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και διατήρηση υγιούς κοινωνικού κλίματος για τα παιδιά, καθώς οι σχέσεις των παιδιών με τους εκπαιδευτικούς, τους συνομηλίκους και την οικογένεια επηρεάζουν τη μάθηση και την επίδοση. Επιπλέον, οι σύμβουλοι, που επικεντρώνουν τις προσπάθειές τους στις διαπροσωπικές δεξιότητες, συνδράμουν στη διαμόρφωση σχέσεων συνεργασίας και στη διάπλαση ανάλογης αντίληψης και συμπεριφοράς. Έτσι τα παιδιά γαλουχούνται με παγκόσμια συνείδηση πρόθυμα και έτοιμα για σύναψη διαπολιτισμικών και διεθνικών σχέσεων.

Δ. Καταληκτικές παρατηρήσεις

Μια ματιά στην ιστορία δείχνει ότι κάθε αλλαγή συνοδεύτηκε από έντονες διαμάχες ανάμεσα στους υποστηρικτές και τους σκεπτικιστές της. Ωστόσο, οι διαμάχες αυτές δεν ήταν ικανές να αναχαιτίσουν τις αλλαγές, οι οποίες βρίσκονταν ήδη σε εξέλιξη. Εξάλλου, όταν τίθεται το ερώτημα, κατά πόσο ένα νέο φαινόμενο είναι ωφέλιμο ή επιβλαβές για την ανθρωπότητα, είναι αργά διύτι αυτό έχει πλέον επικρατήσει. Δηλαδή, η αξιολόγηση ενός φαινομένου έπεται της επικράτησής του. Για παράδειγμα, οι δύο βασικές επιστημονικές ανακαλύψεις που σημάδεψαν την ανθρωπότητα στον 20ό αιώνα, δηλαδή η διάσπαση του ατόμου και η αποκρυπτογράφηση του γενετικού κώδικα, δεν εμποδίστηκαν από τις σχετικές συζητήσεις. Μάλιστα, υποστηρίζεται ότι και στις δύο περιπτώσεις η επιστήμη ξεπέρασε τους ηθικούς φραγμούς.

Ομοίως, η παγκοσμιοποίηση και τα παρεπόμενά της είναι ήδη μια πραγματικότητα, ανεξάρτητα αν την επιθυμούμε ή όχι. Στο χώρο του σχολείου, που ενδιαφέρει την παρούσα εργασία, η παγκοσμιοποίηση επιδρά σε τομείς όπως η προσωπική ανάπτυξη, οι διαπροσωπικές σχέσεις και οι εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των νέων, οι οποίοι χρήζουν συμβουλευτικής στήριξης. Υπογραμμίζεται ότι προβλήματα στους τομείς αυτούς προϋπήρχαν της παγκοσμιοποίησης. Ωστόσο, εντείνονται υπό τις νέες συνθήκες παγκοσμιοποίησης και η ανάγκη για συστηματική παροχή βοήθειας προς αντιμετώπισή τους προβάλει επιτακτικότερη. Η βοήθεια αυτή έχει διττό χαρακτήρα. Να στηρίζει το άτομο αφενός ν' αντιμετωπίζει τα προβλήματά του και αφετέρου να τάσσεται κριτικά απέναντι στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης.

Η εργασία αποσκοπεί στην ανάδειξη της αναγκαιότητας συμβουλευτικής στην ελληνική εκπαίδευση. Αφορμή στάθηκε η σχεδόν παντελής απουσία του θεσμού της Συμβουλευτικής στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και η επιταγή άμεσης εφαρμογής του εξαιτίας των προβλημάτων που καλείται να θεραπεύσει. Ευελπιστώντας η σχολική συμβουλευτική να εφαρμοστεί και να ευδωθεί στην ελληνική εκπαίδευση, η παρούσα εργασία στοχεύει στην κινητοποίηση του χώρου και στην ενημέρωση των σχετικών εκπαιδευτικών φορέων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- ΑΓΑΘΩΝΟΣ-ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ, Ε. (Επιμ., 1993). *Οικογένεια, Παιδική Προστασία και Κοινωνική Πολιτική*. Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.
- ΑΓΑΘΩΝΟΣ-ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ, Ε. (Επιμ., 1998). *Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού*. Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.
- ΔΑΜΑΝΑΚΗΣ, Μ. (1997). *Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα: Διαπολιτισμική προσέγγιση*. Gutenberg: Αθήνα.
- ΚΑΤΣΙΚΑΣ, Χ. & ΠΟΛΙΤΟΥ, Ε. (1999). *Εκτός «τάξης» το «διαφορετικό»: τα γάνοι, μειονοτικοί, παλιννοστούντες και αλλοδαποί στην ελληνική εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
- ΜΠΡΟΥΖΟΣ, Α. & ΡΑΠΤΗ, Α. (2001). «Ο ρόλος της Σχολικής Συμβουλευτικής στην προαγωγή της αποδοχής της διαφορετικότητας» *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 56-57, 25-41.
- ΜΠΡΟΥΖΟΣ, Α. (1998²). *Ο Εκπαιδευτικός ως Λειτουργός Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού: Μία ανθρωπιστική θεώρηση της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Λύχνος.
- ΜΠΡΟΥΖΟΣ, Α. (1999). «Η Συμβουλευτική στο σχολείο ως αίτημα των σύγχρονων κοινωνικών μεταβολών» *Επιστημονική Επετηρίδα του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, τ. 12, 99-134.
- ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Γ. (2000). *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, Χ. Γ. (1999). *Ο χωρισμός των Γονέων, το Διαζύγιο και τα Παιδιά: η προσαρμογή των παιδιών στη διπυρηνική οικογένεια και στο σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ξενόγλωσση

- BLEUR, J. C. & WALZ, G. R. (1983). *Counselors and computers*. Ann Arbor: ERIC/CAPS, The University of Michigan.
- BOTTERY, M. (1999). "Global forces, national mediations and the management

- of educational institutions" *Educational Management and Administration*, 27(3), 299-312.
- BROWN, P. & LAUDER, H. (1997). "Education, globalization and economic development" In: A. H. HALSEY, H. LAUDER, P. BROWN & A. S. WELLS (Eds.), *Education. Culture, Economy and Society*. Oxford: Oxford University Press.
- CASTELLS, M. (1997). *The Rise of Network Society*. Cambridge: Blackwell.
- CASTELLS, M. (1998). *End of Millennium*. Cambridge: Blackwell.
- DIMMOCK, C. & WALKER, A. (2000). "Globalization and Societal Culture: redefining schooling and school leadership in the twenty-first century" *Compare*, 30(3), 303-312.
- GERLER, E. R. (1991). *The Changing World of the Elementary School Counselor*. ERIC Clearinghouse on Counseling and Personnel Services Ann Arbor MI, ED328824.
- HELD, D. (1991). *Political Theory Today*. Stanford: Stanford University Press.
- HOYT, K. B. & SHYLO, K. R. (1987). *Career education in transition: Trends and implications for the future*. Columbus: ERIC Clearinghouse on Adult, Career and Vocational Education, The Ohio State University.
- WATERS, M. (1995). *Globalization*. New York: Routledge.
- YANG, R. (2000). "Tensions between the global and the local: A comparative illustration of the reorganization of China's higher education in the 1950s and 1960s" *Higher Education*, 39, 319-337.